

ผลของการใช้ *Bacillus megaterium* isolate 3103 ในสภาพแปลงต่อการปรากฏของโรคแอนแทรกคโนสบนผลพริกหลังการเก็บเกี่ยว

Impact of Preharvest Application of *Bacillus megaterium* Isolate 3103 on Postharvest Incidence of Chilli Fruit Anthracnose

อุดม ฟาร์รุงsang^{1,3}, นวนวรรณ ฟาร์รุงsang^{2,3} ศศิธร วุฒิมิขชัย¹ และ ญาณี มั่นอัน²
Udom Farungsang^{1,4}, Nuanwan Farungsang^{2,4} Sasitorn Vudthivanich¹ and Yanee Munon²

Abstract

Anthracoise is a major postharvest disease causing substantial loss of chilli commodity. Infection of developing fruit was established significantly under field condition by *Colletotrichum capsici* and *C. gloeosporioides*. This research determined antagonistic activity of *Bacillus megaterium* isolate 3103 (BM-3103) upon those field infections affecting disease incidence after harvest. Cell culture of BM-3103 multiplied in the culture broth formulated mainly with glucose, peptone, and yeast extract was applied to “Mun-Suphanburi native chilli” plants. A once weekly spray was applied for 6 weeks starting from the stage of fully fruit set until harvesting of mature green fruit. Postharvest disease development allowed among laboratory ambient indicated the significant BM-3103 activity with markedly reduction in anthracnose disease incidence recorded at 9 and 12 days after harvest. The disease figures were reduced from 32.0% on chilli fruits harvested from untreated plots to 18.7% on those of harvested from antagonist applied plots (13.3% reduction), and from 41.3 to 26.0% (15.3% reduction) after 9 and 12 days harvesting, respectively.

Keywords: Anthracnose, *Bacillus megaterium*, chilli, biological control

บทคัดย่อ

แอนแทรกคโนสเป็นโรคหลังเก็บเกี่ยวสำคัญที่ทำให้ผลผลิตพริกได้รับความเสียหายมาก สาเหตุสำคัญของโรคคือรา *Colletotrichum capsici* และ *C. gloeosporioides* เข้าทำลายผลพริกขณะเจริญเติบโตในสภาพแปลง งานวิจัยนี้ทำการศึกษาศักยภาพการเป็นศัตรูธรรมชาติของ *Bacillus megaterium* isolate 3103 (BM-3103) ต่อการเข้าทำลายของราที่เกิดขึ้นขณะผลพริกกำลังพัฒนาซึ่งเป็นที่มาของอาการของโรคบนผลพริกหลังเก็บเกี่ยว โดยการฉีดพ่นทรงพุ่ม “พริกมันพื้นเมืองสุพรรณบุรี” ด้วย cell culture ของ BM-3103 ซึ่งเพิ่มปริมาณในอาหารเหลวที่มีกลูโคส เปปโตเน และสารสกัดจากยีสต์เป็นองค์ประกอบ สัปดาห์ละครั้ง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ เริ่มตั้งแต่ระยะติดผลเต็มที่จนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลแก่ การพัฒนาของโรคแอนแทรกคโนสบนผลพริกหลังเก็บเกี่ยวในสภาพห้องปฏิบัติการแสดงให้เห็นศักยภาพของ BM-3103 ด้วยการปรากฏอาการของโรคแอนแทรกคโนสที่ลดลงจาก 32.0% บนผลพริกที่เก็บเกี่ยวจากแปลงที่ไม่มีการฉีดพ่นเหลือ 18.7% บนผลพริกที่เก็บเกี่ยวจากแปลงที่ฉีดพ่นด้วย BM-3103 (ลดลง 13.3%) และลดลงจาก 41.3 เหลือ 26.0% (ลดลง 15.3%) หลังเก็บเกี่ยวเป็นเวลา 9 และ 12 วัน ตามลำดับ

คำสำคัญ: โรคแอนแทรกคโนส *Bacillus megaterium* พริก การควบคุมโรคพืชโดยชีววิธี

คำนำ

แอนแทรกคโนสเป็นโรคภายหลังการเก็บเกี่ยวที่เป็นผลของการเข้าทำลายในสภาพแปลงโดยราสกุล *Colletotrichum* ซึ่งเชื้อโรคสามารถมีชีวิตอยู่ภายในผล (fruit) โดยไม่ทำให้เกิดอาการของโรคจนกว่าผลเริ่มสุก ขั้นตอนการควบคุมโรคที่มีการปฏิบัติกับผลผลิตที่เก็บเกี่ยวมาแล้ว (postharvest treatments) ไม่สามารถควบคุมการพัฒนาของราซึ่งตั้งรกรากอยู่ภายในผล การควบคุมโรคที่น่าจะให้ผลดีจึงควรเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสภาพแปลงเพื่อป้องกันการเข้าทำลายโดยเชื้อโรค

¹ ภาควิชาโรคพืช คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม 73140

¹ Department of Plant Pathology, Faculty of Agriculture at Kamphaengsaen, Kasetsart University, Nakhon Pathom, 73140

² ฝ่ายปฏิบัติการวิจัยและเรือนปลูกพืชทดลอง สถาบันวิจัยและพัฒนา กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม 73140

² Central Laboratory and Greenhouse Complex, Research and Development Institute at Kamphaengsaen, Kasetsart University, Nakhon Pathom, 73140

³ ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม 73140

³ Postharvest Technology Innovation Center, Kasetsart University, Nakhon Pathom, 73140

(Bailey *et al.*, 1992; Smilanick *et al.*, 1993; Ippolito and Nigro, 2000) การตื่นตัวด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมยังผลในการปฏิเสธการควบคุมโรคพืชด้วยสารเคมี การควบคุมโรคโดยชีววิธีเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับเพื่อทดแทนการใช้สารเคมี *Bacillus megaterium* เป็นจุลินทรีย์ที่พบทั่วไปในดิน และได้รับการพิจารณาว่าไม่เป็นจุลินทรีย์สาเหตุของโรค (Biohazard level 1) (Office of Health and Safety, 1998) สำหรับ isolate 3103 (BM-3103) เป็น *B. megaterium* ที่คณะผู้วิจัยคัดเลือกได้จากทรงพุ่มต้นมะม่วง มีความเด่นในด้านคุณลักษณะเป็นศัตรูของรา *C. gloeosporioides* สาเหตุโรคแอนแทรคโนสของมะม่วงหลังการเก็บเกี่ยว ทั้งทางด้านประสิทธิภาพการต่อต้านกระบวนการเข้าทำลายและศักยภาพในการต่อต้านราได้หลาย isolate (ศิริรัตน์ และคณะ, 2549; Farungsang *et al.*, 2013) งานวิจัยนี้เป็นการทดสอบศักยภาพของ BM-3103 ในการต่อต้านราที่เป็นสาเหตุของโรคแอนแทรคโนสหลังเก็บเกี่ยวของพืชชนิดอื่นซึ่งแตกต่างไปจากราและพืชที่ใช้ในการคัดเลือก BM-3103 โดยการนำไปฉีดพ่นในสภาพแปลงก่อนเก็บเกี่ยว (preharvest treatment)

อุปกรณ์และวิธีการ

การเพิ่มปริมาณ *Bacillus megaterium* isolate 3103 (BM-3103): BM-3103 ที่ใช้ทดลองได้จาก BM-3103 ที่เก็บรักษาโดยวิธี under water preservation ที่อุณหภูมิ 15°C เพิ่มปริมาณโดยการเลี้ยง BM-3103 ในอาหาร GYPB (glucose 10, yeast extract 0.5, peptone 2, MgSO₄·7H₂O 0.5 และ KH₂PO₄ 0.5 กรัม/ลิตร, ตามลำดับ) และเขย่าตามแนวระนาบด้วย shaker เป็นเวลา 15-20 ชั่วโมง

การนำ BM-3103 ไปใส่ให้แก่ทรงพุ่มของต้นพริก: ผสม cell culture กับน้ำประปา อัตราส่วน 1:1 โดยปริมาตร ทำการพ่นด้วยเครื่องพ่นแบบอัดอากาศ (air-pressured sprayer) ให้ทั่วทั้งต้นโดยเน้นที่ผลพริก ทำการฉีดพ่นสัปดาห์ละครั้ง เริ่มตั้งแต่ต้นพริกระยะติดผลเต็มที่จนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลแก่ (mature green) ทำการทดลองเปรียบเทียบกับอีก 2 การทดลอง คือ การฉีดพ่นน้ำ และไม่มีการฉีดพ่น ทำการทดลอง 3 ซ้ำ (1 การทดลอง = 1 แปลง = 1 ซ้ำ) วางแผนการทดลองแบบ CRD

สถานที่และต้นพริกที่ใช้ในการทดลอง: ทำการทดลองที่แปลงทดลองภาควิชาโรคพืช คณะเกษตร กำแพงแสน กับต้นพริกมันพื้นเมืองสุพรรณบุรี ปลูกในแปลงขนาด 1x5 เมตร² ยกทรงสูงประมาณ 20 เซนติเมตร แต่ละแปลงปลูกพริก 20 ต้น โดยใช้ระยะปลูก 50 x50 เซนติเมตร²

การประเมินประสิทธิภาพของ BM-3103: เก็บเกี่ยวผลพริกแก่ โดยแยกตาม treatment และไม่ให้ผลสัมผัสพื้นดิน คัดเลือกผลพริกที่สมบูรณ์และไม่มีตำหนิ การทดลองละ 50 ผล บรรจุผลพริกในภาชนะปิด ภาชนะละ 10 ผล ห่อด้วยฟิล์มถนอมอาหาร (PVC wrapping film) วางในสภาพอุณหภูมิห้องปฏิบัติการ (ประมาณ 30°C) ประเมินประสิทธิภาพของ BM-3103 โดยใช้จำนวนผลที่เป็นโรคแอนแทรคโนสเป็นดัชนี ตรวจสอบการเกิดโรคด้วยตาเปล่าร่วมกับ stereo microscope บันทึกผล การทดลองหลังเก็บเกี่ยว 9 และ 12 วัน

ผล

การฉีดพ่นแปลงพริกสัปดาห์ละครั้งเริ่มตั้งแต่ต้นพริกระยะติดผลเต็มที่จนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลแก่ ทำได้ทั้งหมด 6 ครั้ง การปรากฏของโรคแอนแทรคโนสหลังจากเก็บเกี่ยวเป็นเวลา 9 วัน คือ 18.7, 30.0, และ 32.0% และหลังจากเก็บเกี่ยวเป็นเวลา 12 วัน คือ 26.0, 39.3, และ 41.3 บนพริกที่เก็บเกี่ยวจากแปลงที่ฉีดพ่นด้วย BM-3103, น้ำ, และไม่มีการฉีดพ่น ตามลำดับ (Table 1, Figure 1)

วิจารณ์ผล

การพ่น BM-3103 ทั่วต้นพริกสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตั้งแต่ต้นพริกติดผลสูงสุดจนถึงเก็บเกี่ยวผลแก่ สามารถลดจำนวนผลพริกที่เป็นโรคแอนแทรคโนสได้อย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับผลผลิตที่เก็บจากแปลงที่ไม่มีการฉีดพ่น คือลดลงประมาณ 13.3 และ 15.3% หลังเก็บเกี่ยวเป็นเวลา 9 และ 12 วันตามลำดับ ในการทดลองครั้งนี้การฉีดพ่นน้ำในช่วงที่พริกติดผลไม่มีผลต่อความรุนแรงของโรคแอนแทรคโนสบนผลผลิตหลังเก็บเกี่ยว เนื่องจากการเข้าทำลายโดยราที่เป็นสาเหตุของโรคเกิดขึ้นตลอดเวลา การพัฒนาของโรคส่วนใหญ่จะเกิดจากการเข้าทำลายโดยเชื้อสาเหตุของโรคตั้งแต่พริกเริ่มติดผล ดังนั้นการฉีดพ่นต้นพริกด้วย BM-3103 ตั้งแต่ระยะเริ่มติดผลน่าจะลดความรุนแรงของโรคได้มากขึ้น

ประสิทธิภาพของ BM-3103 ในการทดลองครั้งนี้เป็นไปในทางเดียวกับการทดลองการฉีดพ่นทรงพุ่มต้นมะม่วง BM-3103 ทุก 14 วัน ตั้งแต่มะม่วงออกดอกจนถึงเก็บเกี่ยวผลแก่ที่สามารถลดความรุนแรงของโรคแอนแทรคโนสบนผลมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้และน้ำดอกไม้สีทองหลังเก็บเกี่ยวได้อย่างมีนัยสำคัญ (คันสนีย์, 2556; Farungsang *et al.*, 2013) แสดงว่า

คุณลักษณะการเป็นศัตรูธรรมชาติของ BM-3103 มีศักยภาพครอบคลุมรา *C. capsici* และ *C. gloeosporioides* โดยสามารถยับยั้งกระบวนการเข้าทำลายโดยราทั้งสองชนิดดังกล่าวที่เกิดขึ้นในสภาพแปลงและลดความเสียหายของผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวที่เกิดจากโรคแอนแทรกคโนสได้อย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยนั้นนอกจากจะเป็นหนึ่งในงานวิจัยด้านการควบคุมโรคหลังเก็บเกี่ยวโดยการนำ preharvest applications ที่นำ antagonist ไปทดสอบในสภาพแปลงซึ่งมีรายงานน้อยมากในระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาของการวิจัยด้านการควบคุมโรคหลังเก็บเกี่ยวของผลไม้โดยชีววิธีของโลก (Ippolito and Nigro, 2000) แล้ว ผลการทดลองยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของ BM-3103 ในการต่อต้านราที่เป็นสาเหตุของโรคแอนแทรกคโนสหลังเก็บเกี่ยวของพืชชนิดอื่นซึ่งแตกต่างไปจากราและพืชที่ใช้ในการคัดเลือก BM-3103 (Farungsang et al., 2013)

Table 1 Impact of preharvest application of *Bacillus megaterium* isolate 3103 (BM-3103) on the postharvest incidence of anthracnose on “Mun-Suphanburi native chilli” fruit assessed in term of diseased fruit

Applied medium	Total diseased fruit (%)	
	9 days	12 days
BM-3103	18.7b ¹	26.0b
Tap water	30.0a	39.3a
None	32.0a	41.3a

¹ Means in the same column with different letters are significantly different (p<0.05) by DMRT

Figure 1 Anthracnose disease development on “Mun-Suphanburi native chilli” fruits after 5, 9, and 12 days harvesting : fruits harvested from *Bacillus megaterium* isolate 3103 (BM-3103) (A) and tap water (B) sprayed plots, and nontreated plots (C)

สรุป

Bacillus megaterium isolate 3103 (BM-3103) มีคุณลักษณะต่อต้านกระบวนการเข้าทำลายในสภาพแปลงโดยรา *Colletotrichum capsici* และ *C. gloeosporioides* การพ่น BM-3103 ให้แก่ทรงพุ่มต้นพริกตั้งแต่ติดผลเต็มที่จนกระทั่งถึงเวลาเก็บเกี่ยวผลแก่ มีผลในการลดความเสียหายของผลพริกหลังเก็บเกี่ยวที่เกิดจากโรคแอนแทรกคโนสได้อย่างมีนัยสำคัญ พริกที่เก็บเกี่ยวจากแปลงที่ได้รับการพ่น BM-3103 มีจำนวนผลที่เป็นโรคลดลง 13.3 และ 15.3% หลังการเก็บเกี่ยวเป็นเวลา 9 และ 12 วัน ตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- คันสนีย์ ศิลปสุนทร. 2556. การควบคุมโรคแอนแทรกคโนสโดยชีววิธีบนมะม่วงหลังการเก็บเกี่ยวโดยการใช้ *Bacillus megaterium* ไอโซเลท 3103 ในสภาพแปลง. วิทยานิพนธ์, วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 70 น.
- ศิริรัตน์ ศรีกาญจนวัฒนา, นवलวรรณ ฟุ้งสง, ชลิดา เล็กสมบูรณ์ และ อุดม ฟุ้งสง. 2549. การลดความเสียหายที่เกิดจากโรคแอนแทรกคโนสของมะม่วงโดยจุลินทรีย์ที่แยกได้จากทรงพุ่ม. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร 37(2พิเศษ): 90-93.
- Bailey, J.A., R.J. O'Connell and C. Nash. 1992. Infection strategies of *Colletotrichum* species, p. 88-120. In J.A. Bailey and M.J. Jeger. (eds.). *Colletotrichum: Biology, Pathology and Control*. Chapter 5. CAB International. Wallingford, UK.
- Farungsang, U., S. Sinlapasunthorn, C. Rattanakreetakul, L. Phavaphutanon and N. Farungsang. 2013. *Bacillus megaterium* isolate 3103: antagonistic spectrum on *Colletotrichum gloeosporioides* diversity and impact of field application on postharvest incidence of mango fruit anthracnose. *Actahorticulturae* 973:81-88.
- Ippolito, A. and F. Nigro. 2000. Impact of preharvest application of biological control agents on postharvest diseases of fresh fruits and vegetables. *Crop Protection* 19(8-10):715-723.
- Office of Health and Safety (OHS). 1998. Biosafety in Microbiological and Biomedical Laboratories (BMBL). 4th edition. U.S. Department of Health and Human Services Centers for Disease Control and Prevention and National Institutes of Health, Atlanta, Georgia, USA.
- Smilanick, J.L., R. Denis-Arrue, J.R. Bosch, A.R. Gonzales, D. Henson and W.J. Janisiewicz. 1993. Control of postharvest brown rot of nectarines and peaches by *Pseudomonas* species. *Crop Protection* 12:513-520.